

Катерина Селіверстова

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ НА ПОСТІЙНЕ ЗБЕРІГАННЯ

У статті йдеться про особливості аудіовізуальних документів як історичних джерел. Проаналізовано види відбору цих документів (основний, пріоритетний, додатковий), ступені повноти відбору (вичерпний, максимально-релевантний, довідковий), специфічні критерії оцінки й відбору документів на постійне зберігання.

Ключові слова: аудіовізуальний документ, історичне джерело, зберігання документів.

Кшиштоф Понтек писав: «...аудіовізуальні документи у відносно короткий строк набули рівного писемним документам значення... До одних з безсумнівних переваг аудіовізуальних документів належить неповторна можливість зупинити мить реальності, що постійно змінюється». Ми настільки звикли до традиційних документів, які за допомогою тексту на папері передають інформацію, що процитоване вище висловлювання викликає здивування і сумнів: невже можливе рівне писемним документам значення аудіовізуальних документів? Саме ці сумніви навели на думку і примусили порівняти значення аудіовізуальних та писемних документів як історичних джерел. Що з цього вийшло, читайте далі, а поки що прочитайте у перекладі з польської мови статтю Кшиштофа Понтека – багаторічного працівника Архіву механічної документації у Варшаві, створеного у 1955 р. з метою збирання та зберігання кіно-, відео-, фото- і фонодокументів¹.

Нині не можна уявити свого існування без фотографії, звуко- та відеозапису, кінематографа, телебачення – найпоширеніших та найдоступніших комунікативних засобів спілкування людей у світовому просторі, політична, соціальна й культурна цінність яких безперечна. За даними ЮНЕСКО серед усього потоку інформації, що надходить по всіх діючих каналах зв'язку, на долю аудіовізуальної, тобто кіно-, фото-, фоно-, відео інформації (у т. ч. комп'ютерної), припадає понад 80%, і за прогнозами обсяг її буде зростати.

Кіно-, фото-, фоно-, відеодокументи відкривають можливість розкрити в образах і звуках приватне життя людини, діяльність колективів, організацій, події державного, політичного, культурного значення, завдяки цьому вони стають цінними джерелами для вивчення історичного процесу в цілому і найрізноманітніших його аспектів.

Утім кіно-, відео-, фото- і фотодокументи, на відміну від писемних документів, рідко висвіт-

люють функціонування установ та не відображають їх діловодства, здебільшого свідчать про окремі події, *самі не створюють дійсність, а лише її відображають*. Проте це не применшує їхнього значення; інформація цих документів стосується певних подій, явищ, осіб, фіксує реальну дійсність і має свою вагу. Специфіка аудіовізуальних документів (далі – АВД) вимагає від архівістів нових підходів у визначенні цінності.

Порівнюючи значення (цінність) аудіовізуальних та писемних документів у вивченні суспільних явищ, запримітили такі три особливості АВД як історичних джерел:

перша – вони є **додатковими** джерелами, що фіксують зовнішні прояви суспільних подій;

друга – **пріоритетність** їх перед документами з паперовою основою в окремих галузях суспільного життя;

третья – аудіовізуальні документи є **основними** джерелами у відображенні реальної дійсності, особливо при відтворенні надзвичайних ситуацій.

Розглянемо детальніше ці особливості. Можливість АВД відтворювати *зовнішні прояви* суспільних подій зумовлює їх особливість як **додаткових** історичних джерел. Безмежність тем, об'єктів, подій, що відобразилися в них, зближує їх з писемними джерелами. Натомість, на відміну від останніх, АВД фіксують, передусім, зовнішні прояви подій, відображуючи їхню наочну сторону. Це визначає одну із специфічних особливостей їх, а саме – **інформаційну ілюстративність**, що є найбільш характерною для кінохроніки, репортажних фотознімків, радіо- і телепередач тощо.

Зображення й звук допомагають *відтворити емоційні сторони подій*. Із документа з паперовим носієм майбутній історик довідається, що говорив політик, а з плівки – як він говорив. Це допоможе повніше осягнути подію, уявити її та-

кою, якою вона була насправді. Аудіовізуальний документ часто може передати нам значний обсяг інформації краще, ніж найдокладніший текст, оскільки містить безпосередньо подані елементи, які в тексті можна знайти хіба що між рядками. Наприклад, інтерв'ю, спогади, свідчення, записані на магнітну плівку, будуть набагато інформативнішими, ніж зафіксовані на папері, адже особа, що записує усну мову, мимоволі впорядковує зміст почутого, керуючись власною думкою та ментальністю. Саме цим пояснюється популярність «усної історії» – аудіо- та відеозапису спогадів та свідчень різних людей, що брали участь у важливих подіях політичного, суспільного або культурного значення, – а також *ініціативного документування* архівом подій, явищ, фактів. АВД, як додаткові засоби відтворення тих подій, які нині мають суспільний резонанс, допомагають залишити наступним поколінням максимально об'єктивну інформацію про наше життя, зафіксовану не тільки на папері. Отже, вони є джерелом пізнання суспільних процесів та явищ поряд з іншими документами історичного значення.

Щодо другої особливості АВД як самодостатніх у висвітленні дійсності в окремих галузях суспільного життя, яка зумовлює їх *пріоритетність перед документами з паперовою основою*. В цих випадках їхня інформація стосується певних суспільних подій та явищ, а також осіб і *об'єктивно* відображає саму реальність, закарбовує життя таким, яким воно є насправді, дає його відбиток, чого не може зробити ані писемний документ, ані найкращий мистецький чи художній твір. Як відомо, останні лише намагаються наблизитися до об'єктивності, і їхня цінність для історії залежить від того, наскільки вони наблизилися до реальності. Дуже часто зафіксовану АВД інформацію не можуть замінити інші джерела, і це визначає їхню самодостатність, унікальність та цінність.

Враховуючи цю особливість АВД відтворювати ті сторони життя, які не можуть бути в повній мірі зафіксованими в документах з паперовим носієм, можна визначити ті галузі суспільного життя, де вони є незамінними: культура і мистецтво (оперні, балетні, драматичні спектаклі; хори, симфонічні концерти, хореографія, естрада, цирк, конкурси виконавців; візуальна продукція з показу моделей одягу як відображення тенденцій, що панують у моді; пам'ятки культури, архітектури і паркового мистецтва, оригінальні архітектурні споруди тощо); спорт (змагання спортсменів усіх видів спорту на олімпіадах,

чемпіонатах світу, Європи, країни, регіону, міста, села); етнографія (обряди, декоративне мистецтво – твори професійного і аматорського мистецтва, елементи побуту, одягу; фольклор, місцеві діалекти та говірки); медицина (відображення методики рідкісних операцій для впровадження); суспільне життя (відмираючі професії, наприклад); природоохоронні заходи (зникаючі види тварин, рослин; поведінка тварин у зоопарках, рослинний світ) тощо.

Третя особливість АВД як *основних джерел* у відображенні дійсності стосується відтворення збройних конфліктів, пожеж, повеней, авіа- та великих катастроф, стихійного лиха. Вони є незамінними і основними джерелами інформації у відтворенні природних, техногенних катаклізмів.

Водночас відео-, фоно- і фотодокументи можуть бути основними джерелами і для вивчення у майбутньому приватного життя громадян, адже воно спеціально не документується офіційними джерелами, хоча потребує повнішого представлення в архівах. Документи на паперових носіях недостатньо відображають листування державних органів із громадянами з проблемних питань, судові справи, соціологічні опитування, щоденникові записи та ін. Сучасне покоління залишить бідну епістолярну спадщину, адже мобільний зв'язок майже виключив такий вид спілкування як листування. І саме тут на перше місце виходить аудіо- та відеопродукція як самодостатня і зможе якоюсь мірою заповнити ці лакуни в архівах. Отже, АВД є особливо цінними при відтворенні тих сторін суспільного життя, які залишаються майже не закарбованими у документах на паперових носіях, а саме: родинне життя, міжособистісні, позапрофесійні стосунки, відпочинок тощо.

Отже, виділені нами особливості АВД як історичних джерел зумовлюють специфіку їхньої оцінки і відповідні види відбору на постійне зберігання – *основний, пріоритетний і додатковий*. Кожний із цих видів передбачає відповідну *повноту відбору документів* згідно з їхньою тематикою чи типологією. Вона є поняттям новим для архівознавства, а відтак вимагає пояснень.

Але спочатку про відбір, місце якого в архівних технологіях намагалися визначити у статтях². Слід зауважити, що кілька років по тому видано й методичні рекомендації: «Відбір на постійне зберігання аудіовізуальних документів» (а не експертиза цінності чи комплектування)³. Тому ще раз повторимо те, на що наголошували у згаданих працях: відбір – разом з оцінюванням документів – є складовою поняття експертизи

цінності. Це – вид діяльності, інтелектуальної і практичної, з визначенням кола конкретних документів для внесення до Національного архівного фонду (відбір для зберігання) або виділення для знищення (відбір для знищення), який здійснюється на підставі принципів і критеріїв експертизи цінності документів.

Відбір як процес визначення кола документів для внесення їх до НАФ або вилучення з нього здійснюється на підставі оцінки документів, яку вони отримують під час експертизи. Нагадаємо, що під час експертизи архівісти визначають не саму цінність, а ціннісні пріоритети, тобто відбір пріоритету цінного з менш цінного⁴.

Визначити пріоритет більш цінного перед менш цінним не перестало бути ключовою проблемою навіть зараз – при сучасному рівні розвитку цифрових технологій, які дають змогу архіву взяти на зберігання всі документи. Адже архівісти несуть відповідальність перед потенційними дослідниками не лише за повноту представленої інформації, а й за *надлишок* несуттєвої інформації. Тому відбір аудіовізуальних документів на постійне зберігання залишається важливою функцією архіву. Він є не лише визначенням цінності документів, а й надання їм цієї цінності шляхом свідомого вибору та включення до фондів архіву⁵.

Кілька слів щодо **повноти відбору документів до Національного архівного фонду**. Повнота інформації – це характеристика, що визначає кількість інформації, необхідної для прийняття рішення. В інформатиці повнота належить до п'яти основних показників, за допомогою яких оцінюється ефективність комплектування інформаційного масиву (фонду): повнота, точність, оперативність, вартість і трудомісткість. Усі ці показники визначаються через відповідність змісту документа інформаційній потребі або пертинентність. Кількісне значення повноти визначається як співвідношення кількості пертинентних документів, включених до масиву (фонду), до кількості пертинентних документів, що потенційно існують в цей час⁶.

У бібліотекознавстві повнота комплектування розглядається як якісна категорія фонду, вказує на його співвідношення з документальним потоком і вимірюється за допомогою показника – «ступінь повноти» як відношення профільних документів, наявних у надходженнях, до профільних документів у документопотоці⁷. В основі поділу за ступенями повноти – закон розсіювання інформації, сформульований у 1934 р. С. Бредфордом, хіміком і бібліографом⁸. За сту-

пенем повноти розрізняють: *вичерпну повноту* – коли за певним розділом (або типом видання) комплектують усі документи, що виходять у світ; *максимально релевантну* – коли за розділом (або типом видання) комплектують документи, які мають дві третини необхідної бібліотеці профільної інформації; *ядерну* – комплектуються найзначніші (для ядра фонду) документи, що мають не менше третини профільної інформації; *довідкову* – комплектуються документи вищого ступеня узагальнення інформації (довідники, підручники). Ступінь повноти є оцінювальним показником для вимірювання охоплення документів із документального потоку і застосовується лише для оцінки окремих розділів фонду (дійсно, вичерпної повноти досягнути неможливо стосовно всього фонду навіть національним бібліотекам). Для оптимального фонду (розділу) не завжди притаманний високий ступінь повноти. Наприклад, для непрофільних тем оптимальними є нижчі ступені повноти комплектування. Вичерпна повнота є обов'язковою при комплектуванні літератури з основного профілю спеціальних бібліотек, краєзнавчих зібрань публічних бібліотек тощо. За допомогою ступеня повноти бібліотеки диференційовано планують повноту надходжень не лише за профільними або непрофільними темами в межах однієї бібліотеки, а й для системи бібліотек (галузі, регіону).

Повернемося знову до видів відбору, які ми визначили вище на підставі особливостей АВД як історичних джерел. **Саме від того, яку роль відіграють вони щодо писемних документів у висвітленні певних подій, фактів, явищ – основну, пріоритетну чи додаткову, залежатиме повнота відбору їх на постійне зберігання.** Саме цим буде визначатися і *ступінь повноти комплектування архівів*, а також тим, яку роль ці документи відіграватимуть у майбутньому при вивченні даної події, факту, явища. Наприклад, при зверненні до документів наукової конференції, симпозіуму, безперечно, переважатиме попит на документи з паперовим носієм, а фото- і відеодокументи використовуватимуть як інформаційно-ілюстративний матеріал. Відтак і відбір останніх на постійне зберігання матиме характер не основного або пріоритетного, а *додаткового* комплектування з відповідним ступенем повноти (назвемо його *довідковим*). При вивченні життя і діяльності акторів, режисерів, композиторів можна прогнозувати звернення саме до фоно- і відеодокументів із записами спектаклів, фільмів, концертів, хоча поряд із ними обов'язково буде зберігатися і текстовий матеріал у вигляді дра-

матичних творів, нот, клавирів. У цих випадках можна говорити про *пріоритетне* комплектування АД та відповідний ступінь повноти відбору (*максимально-релевантний*). Авіаційним спеціалістам для вивчення причин авіакатастроф знадобляться не лише висновки комісій (акти, протоколи), а й, передусім, записи бортових самописців із так званих «чорних ящиків» (реєстратора польотних даних і мовного самописця, який фіксує всі звуки в кабіні пілотів, перемовини пілотів між собою та з авіадиспетчерськими службами, звукові сигнали обладнання), на підставі яких створені текстові документи. Це свідчить, що документи, створені за допомогою записуючих засобів, мають *основне* значення при відборі на зберігання і вимагають *вичерпної* повноти.

Таким чином, ступінь повноти відбору на постійне зберігання кіно-, фоно-, фото- чи відеодокументів залежить від того, яку роль відіграють вони у порівнянні з писемними документами: якщо інформаційно-ілюстративну – ступінь повноти найнижчий (*довідковий*), пріоритетну – *максимально-релевантний*, основну – найвищий (*вичерпний*). Ми свідомі того, що запропоновані ступені повноти, щоб набути наукових рекомендацій, потребують додаткової методичної апробації і обговорення.

Як шлях реалізації теорії повноти відбору на практиці архівам було запропоновано використати «Рубрикатор документної інформації, відображеної в аудіовізуальних документах, що підлягають внесенню до Національного архівного фонду»⁹. Розділами Рубрикатора є тематичні групи питань або одне питання (тема), виділені з метою вивчення (узагальнення) тих подій, фактів, явищ, що відбулися (відбуваються, відбуватимуться) в Україні і в світі упродовж якогось певного періоду, і могли (або зможуть) знайти відображення в АД, що підлягають внесенню до Національного архівного фонду. Кожній архівній установі було запропоновано самостійно визначити за тематичними рубриками види відбору їх: основний, пріоритетний, додатковий. Наприклад, Державний архів Хмельницької області слушно визначив для основного відбору АД рубрики, що стосуються: охорони навколишнього середовища та персоналій (можна ще додати ті, що стосуються природних і техногенних катастроф); для пріоритетного відбору – культура, архітектура, мистецтво, спорт, відзначення ювілейних та пам'ятних дат; для додаткового відбору – всі інші, де ці документи відіграють інформаційно-ілюстративну роль, зокрема рубрики з питань політики, економіки, науки тощо. Слід відзначити,

що подальше теоретико-методичне розроблення питання практичного втілення теорії повноти відбору на основі аналізу досвіду сприятиме вдосконаленню самого Рубрикатора та покращенню використання його при відборі АД на постійне зберігання.

Відбір АД на постійне зберігання здійснюють на підставі їхнього оцінювання. І в цьому разі дуже важливо розглядати їх як об'єкт архівного зберігання в кількох рівноправних якостях: документ, історичне джерело, джерело інформації, продукт науково-технічної діяльності і твір мистецтва.

Безпосередніми одиницями виміру цінності документів є *критерії*, тобто система науково обґрунтованих ознак, на підставі яких визначається ступінь цінності документів. Для оцінювання й відбору на постійне зберігання АД застосовують загальні критерії цінності, що поширюються на всі види документів: походження, зміст і зовнішні особливості, і специфічні – обумовлені їхніми особливостями.

Водночас специфіку виділяють і під час застосування традиційних критеріїв, наприклад, походження. Так, при визначенні історичної цінності треба брати до уваги той факт, що АД, створені до 20-х рр. ХХ ст., представлені в Національному архівному фонді відносно нечисленною групою порівняно з великою кількістю документів наступних історичних періодів. Тому обов'язковому віднесенню до Національного архівного фонду підлягають кіно-, фото та фонові документи другої половини ХІХ – початку ХХ ст. На зберігання до архівів повинні надходити АД, в яких відображено цінну та унікальну інформацію: про важливі для держави та регіонів події як державного, так і суспільного, економічного, наукового та культурного життя; про виступи політичних та державних діячів, видатних представників науки, культури, літератури, спорту (не оминаючи емоційні чинники); документи, позначені високим рівнем майстерності виконання музичних та літературних творів, театральних спектаклів.

Обов'язковою умовою оцінки АД є наявність необхідних реквізитів оформлення і технологічних параметрів, відомостей про походження, які дають змогу ідентифікувати його. Це особливо важливо в умовах, коли сучасні технології відкривають можливість «створювати» записи на основі подій, які ніколи не відбувалися, за участю реальних осіб, взятих із знятого раніше матеріалу, які беруть участь у цих неіснуючих подіях.

Серед критеріїв групи зовнішніх особливостей важливе місце належить формі передавання

змісту, яка передбачає визначення способу і якості записування, відтворення інформації, що дасть змогу найбільш якісно відобразити факт, подію, зберегти і відтворити їх. За цим критерієм на зберігання можуть бути відібрані аудіовізуальні носії, що самі мають художню цінність за особливостями знімання або запису, з унікальним або винятковим технічним способом фіксації інформації, а також з особливою фізичною формою документа, яка є репрезентативним прикладом певного способу запису інформації або особливим приладом, що відображає технологічний розвиток.

До специфічних критеріїв оцінки АД належать: характер розкриття інформації та художня значущість; незалежність інформації документа від належності до певної спеціалізованої організації – утворювача документа; суспільне визнання цінності їх; комплектність документів і наявність супровідної документації¹⁰.

АД є продуктом творчої діяльності їхніх утворювачів (професійних кінооператорів, режисерів, фотокореспондентів, а також кіно- і фотоаматорів) і значення їх багато в чому залежить від майстерності авторів, їхніх творчих уподобань, світогляду. Це в якійсь мірі відображається і на зображальній трактовці подій, що відкриває можливість розглядати кінофотофонодокументи як твори мистецтва, що мають не тільки науково-історичну, але також художню цінність.

При визначенні історичної цінності важливого значення набуває багатоаспектність інформації про події, явища, факти (подання різних точок зору на події чи проблеми), а також її автентичність, неповторність, репрезентативність.

Наявність великої кількості телеканалів та створення ними розмаїтих інформаційно-аналітичних програм потребує від архіву визначення найбільш якісного, повного, об'єктивного висвітлення подій суспільного життя. Відтак на постійне зберігання має бути відібрана інформаційно-аналітична програма, передусім, державного телеканалу, а також, за наявності, громадського телебачення. Документальні відеофільми про ті ж самі події або особи можуть бути прийняті від декількох юридичних чи фізичних осіб із врахуванням також критеріїв авторства, ступеня розкриття й об'єктивності відтворення реальної дійсності, художньої значущості.

Визначення значимості АД із точки зору сучасності забезпечує їхнє суспільне визнання: присудження кіно-, фото-, фоно-, відеодокументам міжнародних, державних, регіональних премій; демонстрації їх на міжнародних, всеукра-

їнських, регіональних виставках; відзначення дипломами, медалями на виставках і конкурсах.

АД, зміст яких передається фотографічним і електромагнітним способами, вимагають пояснень титрами, дикторським текстом тощо. Тож вони можуть бути використані як історичні джерела переважно за умови наявності відповідної супровідної документації, які дають змогу розкрити, доповнити зміст аудіовізуальних документів і допомагають визначити їхню цінність. Враховуються повнота і ступінь збереженості комплексу, наявність і якість текстової супровідної документації, можливості наукового і практичного використання аудіовізуальної інформації¹¹.

Польські фахівці пропонують брати до уваги специфічну інформацію АД, яка сприймається за допомогою слуху та зору і відсутня у писемних джерелах, зокрема: реакцію аудиторії під час маніфестацій, мітингів, зібрань, виражену оплесками, вигуками, спонтанним співом, свистом або повною відсутністю їх; емоційні чинники, що супроводжують промови та характеризують захоплення промовця справою, про яку він говорить (жести, ритм оповіді); елементи регіонального вбрання, місцеві діалекти та говірки, що можуть бути використані у дослідженнях із мовознавства та етнографії; мистецьку цінність виконання літературних та музичних творів, театральних спектаклів; зовнішній та внутрішній вигляд пам'яток архітектури, найважливіших будівель, які репрезентують оригінальні архітектурні та технічні рішення; особливості знімання або записування, що мають художню цінність (спецефекти, трюки, новаторські рішення) тощо¹².

Укладачі деяких методрекомедацій виділяють кілька рівнів відбору АД з урахуванням: значущості події, факту, явища (світового, загальнодержавного, регіонального, місцевого, локального значення); ступеня фіксації події, факту, явища (одинична, багатоканальна, масова); повноти візуального і текстового висвітлення події, факту, явища (послідовність показу їхнього розвитку; наявність коментарів очевидців; цікавих деталей, яких немає в інших документах); поєднання зорового і звукового рядів у документах; ступеня завершеності роботи над інформацією, відображеною у документі¹³.

Таким чином, під час відбору на постійне зберігання АД проходять кілька етапів з урахуванням: виду відбору – додаткового, пріоритетного чи основного – на підставі особливостей їх як історичних джерел та їх співвідношення з писемними документами – на першому етапі;

відповідного ступеня повноти (довідкового, максимально-релевантного чи вичерпного) – на другому; загальних критеріїв цінності – на третьому; специфічних критеріїв цінності – на четвертому.

¹ *Понтек К.* Критерії оцінки цінності аудіовізуальних документів // *Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. пр.* – К., 2006. – Вип. 8. – С. 9–16.

² *Селіверстова К.* Експертиза цінності документів: уточнення поняття та його змісту // *Студії з архів. справи та документознавства.* – К., 2009. – Т. 17. – С. 73–82; *Її ж.* Формування НАФ: уточнення змісту поняття та його місця в системі архівних технологій // *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр.* – К., 2010. – Вип. 4. – С. 67–76.

³ Відбір на постійне зберігання аудіовізуальних документів / Держкомархів України, УНДІАСД, ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного ; уклад.: К. Т. Селіверстова, А. М. Шелест, О. Г. Саприкіна [та ін.]. – К., 2010. – 64 с.

⁴ *Сельченкова С., Селіверстова К.* Експертиза цінності управлінських документів : наук.-метод. посіб. / Укрдержархів, УНДІАСД, Спілка архівістів України, Рівнен. осередок Спілки архівістів України. – К. ; Рівне, 2011. – С. 57.

⁵ *Понтек К.* Критерії оцінки цінності аудіовізуальних документів // *Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. пр.* – К., 2006. – Вип. 8. – С. 10–11.

⁶ Информатика : учеб. пособие для вузов / под ред. К. В. Тараканова. – М., 1986. – С. 41.

⁷ *Терешин В. И.* Полнота библиотечного фонда: теоретический аспект, пути реализации // *Науч. и техн. б-ки СССР.* – 1984. – № 6. – С. 3–8; *Селиверстова Е. Т.* Полнота и соответствие – категории качества библиотечного фонда // *Науч. и техн. б-ки СССР.* – 1987. № 9. – С. 8–17; *Терминологический словарь по библиотечному делу и смежным отраслям знания / РАН, Б-ка по естественным наукам.* – М., 1995. – С. 142.

⁸ Информатика. – С. 33–35.

⁹ Додаток 1 : Рубрикатор документної інформації, відображеної в аудіовізуальних документах, що підлягають внесенню до Національного архівного фонду // Відбір на постійне зберігання аудіовізуальних документів / Держкомархів України, УНДІАСД, ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного ; уклад.: К. Т. Селіверстова, А. М. Шелест, О. Г. Саприкіна [та ін.]. – К., 2010. – С. 45–50.

¹⁰ Отбор на постоянное хранение аудиовизуальных документов : метод. рекомендации / Федер. архив. агентство, ВНИИДАД ; сост.: М. П. Жукова, Л. Н. Крюкова, А. Е. Моисеев [и др.]. – М., 2004. – 90 с.

¹¹ Відбір на постійне зберігання аудіовізуальних документів. – С. 27, 32–34.

¹² *Понтек К.* Критерії оцінки цінності аудіовізуальних документів. – С. 13–14.

¹³ Отбор на постоянное хранение аудиовизуальных документов. – С. 23.

В статье речь идет об особенностях аудиовизуальных документов как исторических источников. Проанализированы виды отбора этих документов (основной, приоритетный, дополнительный), степени полноты отбора (исчерпывающий, максимально-релевантный, справочный), специфические критерии оценки и отбора документов на постоянное хранение.

Ключевые слова: аудиовизуальный документ, исторический источник, хранение документов.

The article deals with the features of audiovisual documents as historical sources. Types of selection of these documents (main, preferred, optional), degrees of selection completeness (exhaustive, maximum-relevant, reference), specific criteria for evaluation and selection of documents for permanent storage have been analysed.

Key words: the audiovisual document, the historical source, the document storage.